

LBRIS | We know
books

ZENO GOZO

RESEMNAREA

Un mod de existență



EDITURA UNIVERSITARĂ



UNIVERSUL ACADEMIC

CUPRINS

INTRODUCERE.....	7
Mai întâi, termenii discuției.....	7
I. CÂTE FELURI DE RESEMNARE?.....	13
Două genuri ale resemnării.....	13
Avem sau nu avem alternative?.....	23
Cu ce fel de adulți avem a face?.....	28
Mic excurs castanedian	33
II. CINE ARE NEVOIE DE TIPARE.....	43
Nevoia de tipare, nevoia de control.....	43
Nevoia de predictibil	50
Raportul subiect-obiect ca problemă a atenției.....	58
Povestea vieții.....	64
Resemnare culturală și (ne) dezvoltare psihologică	70
<i>Time is money</i>	79
Resemnarea și Analiza Tranzacțională.....	86
III. LUMEA ÎN CARE TRĂIM	97
Urbanizarea resemnării sau resemnarea urbanizată.....	97
Incursiune deconstructivă în construcții.....	100
Suburbea, antiteză a urbanului	109
Ce ne spune arhitectura?.....	118
Urbanismul anti-umanist, automobilist și „iluminist”	123
Globalizarea urâtului și metastaza maleficului.....	128

IV. NATURA UMANĂ, ÎNTRE BINE ȘI RĂU	135
Empatie și resemnare.....	136
Deficiențe ale simțului social	142
Câteva aspecte ale peisajului intelectual	149
Inventarul peisajului mental	155
Resemnarea neadulterată a adulților.....	160
Realitatea adulterată a adulților	166
Resemnare antropologică	171
Incursiune cinematografică în virtualitatea realității	176
Paralele și analogii, pilda semănătorului	182
Paralele și analogii, clienții terapiei.....	189
Resemnarea povestirii și re-povestirii vieții	198
V. PÂNĂ LA DUMNEZEU TE MĂNÂNCĂ SFINȚII	203
Zicale populare	203
Puțină semantică de direcție pragmatică	209
Drumul personal și experiențele de vârf.....	216
La ce ne poate duce analiza cuvintelor?	220
Ce ne spun diverse terminologii – etic sau estetic?	227
Descătușarea spirituală ca practică a ne-resemnării	233
VI. PERSPECTIVE FILOSOFICE ASUPRA RESEMNĂRII ...	243
Recapitularea soteriologică a vieții	243
Resemnare și epistemologie	252
Epistemologia resemnării	261
CONCLUZIE	267
BIBLIOGRAFIE ȘI REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	273

I. CÂTE FELURI DE RESEMNARE?

DOUĂ GENURI ALE RESEMNĂRII

Vita difficilis sed brevis est!
Zisă filosofic-doctorandă

Desigur că există multe și felurite feluri sau sortimente ale resemnării și mai ales ale manifestărilor acesteia – că atitudinea respectivă e conștientă sau nu, că este doar afișată ca scut de apărare sau de ascundere/ocultare, că e proprie individului sau se poartă în societate (cum se poartă movul, de exemplu) și că e doar de împrumut, sunt discuții posibile ale căror dezvoltări le vom aminti pe mai departe. Cu toate acestea, avem, dacă e să gândim mai larg, măcar două mari direcții principale în care se poate manifesta resemnarea:

1. Resemnarea generală a românului exprimată prin: „N-ai ce-i face! Asta e!”, o formulă fără scăpare, spusă când e cazul și mai ales când nu e cazul, doar pentru a zice ceva, doar pentru a acoperi un moment de tăcere percepută ca fiind jenantă într-un spațiu conversațional convențional și circumstanțial, poluat de idei de-a gata, vorbe-n vânt, gratuități stereotipe și, mai presus de orice,

populat de emoționalități volubile, compensatorii și, pe cât de intempestive, pe atât de sordide. Toate acestea întruchipează, forțat și în deplină dizarmonie contextuală, doar butaforie verbală menită să escamoteze (ne)liniștea angoasei sau, mai degrabă, angoasa liniștii acoperită tumultuos de conversații vânturate ușuratic pe *banner*-ele socializărilor de circumstanță. Omul mioritic e apăsător de resemnarea lui vizavi de viață în general, așa cum britanicul poartă resemnarea-i conversațională înspre aspectele meteo impredictibile ale insulei sale expusă schimbărilor permanente aduse de vânturile Atlanticului de Nord. Nu că cetățeanul balcanic ar ajunge, din resemnarea-i habituală, la disperare. Nu! Mai niciodată. El doar o consemnează (cu fidelitatea unui cronicar), o pomenește ca ceva de la sine înțeles – toți sunt de acord cu asta –, pentru că face parte din viața lor de zi cu zi, într-atât încât am putea avea impresia că resemnarea ține de însăși esența umană, că face parte indelebilă din ființa noastră.

Desigur că același lucru îl face și britanicul vizavi de vremea instabilă a insulei sale (culmea e că, și acesta, ca și celălalt au dreptate); realitatea lor corespunde descrierii și atitudinii atât de bine încât nu se știe care e cauza și care efectul. Omul nostru însă, deși resemnat ca nimeni altul, nu ajunge decât arareori la disperare, la revoltă sau la urletul celui care nu mai poate pentru că a ajuns la capătul puterilor. În loc de atare exprimare, de latură incontestabil activă (pentru că abia ajuns în fundul gropii, ai șansa să ieși din ea, eventual pe partea cealaltă), el preferă să ia notă că „asta e, n-ai ce-i face”, într-o dezolantă resemnare cu soarta vizavi de care, precum se știe, nimeni nu poate face nimic. Și pentru că „asta e”, nici nu îl vezi să își suflece mânecele pentru a schimba ceva sau măcar a se întreba ce e de făcut (dată fiind o atare situație).

Insul carpato-dunărean nu ajunge niciodată la destinul pe care ți-l iei în mâini pentru a porni, cu capul sus, prin viața pe care ți-ai desenat-o. Nu! Întotdeauna e vorba doar de soarta obiectivă, impersonală și venită de undeva din afară, de la alții care sunt de vină pentru toate, sau de undeva de sus (în funcție de pedala politică sau religioasă a conversației). De regulă, suntem cu mâinile în sân și n-avem ce face, suntem prea mici, cum se spune recunoscând și certificând o plasare existențială suspectă în chiar umilința ei afișată. Atare umilință este suspectă nu numai ca poziție de viață, ci și pentru că ea vine din aroganța celui care pricepe cum stau lucrurile, a celui care știe tot felul de dedesubturi și face conexiuni neașteptate, doar de el știute, pentru că e în posesia subînțelesurilor ori a intențiile ascunse. Aroganța aceasta se manifestă în momentul suprem al conversației, când personajul se vede la cârmă și afirmă triumfător și plin de sine: „Dacă eu aș fi în locul lor ... ” – în această fază ne trezim în fața metamorfozei neașteptate a umilului și resemnatului care brusc știe exact ce ar trebui făcut pentru ca să fie dreptate pentru toți, să fie pace pe pământ și să ne iubim ca frații. Date fiind atare surprinzătoare „schimbare la față”, am putea lansa ipoteza că umilința și resemnarea sunt doar măști ale tupeului nemăsurat a atoateștiutorului, un fel de bune maniere ce ascund oarecum aproximativ aroganța omului ce se pricepe la toate. Or, dacă resemnarea cere înțelegere și o oarecare coparticipare sufletească, aroganța și tupeul, cuplate pe versantul vanității și obrăzniciei atotștiutoare, aduc note rebarbative indelebile. La o astfel de mișcare se vede clar ca lumina zilei că insul ce le știe pe toate și, drept consecință, pe toate le-ar pune la punct (dacă ar fi El acolo sus ...), este de fapt incomplet atât mental cât și sufletește, rupt de complexitatea realității, deși pare a fi foarte bine înfipt în ea. Contactul lui cu realitatea la care se referă, se dezvăluie a fi doar

superficial, percepția-i fiind frăgezită de mediatizările de care nu se poate dezlipi în timp ce înțelegerea lui operează în salturi abracadabrante între operaționalul concret și nivelurile mai joase, ale celui formal. Din atare perspectivă, și *cum grano salis*, desigur, am putea afirma că insul respectiv (atât de des întâlnit în conversațiile și socializările de toată ziua) se află într-un delir irecuperabil ce a pierdut contactul cu realitatea și repererele acesteia pentru a se lansa în lumea propriilor proiecții mai mult sau mai puțin compensatorii. Or, politica sau religiosul, ca de altfel orice alt subiect complex de mare adâncime și îndelungată istorie, nu pot fi operaționalizate sau pricepute și judecate decât de pe nivelul postformal despre care ne vorbește Ken Wilber în a sa *Integral Psychology*. Cu alte cuvinte, complexitatea nu poate fi abordată de o minte ce funcționează simplist, angrenată în propriile complicații unde abundă emoții, defulări ale refulărilor, frustrări diverse și copilărești, pulsuni nesatisfăcute decât în parte sau deraiate de la calea lor firească, amalgamate cu informări știristice culese de pe canapeaua confortabilă în timpul *snack*-ului de seară.

2. Resemnarea generalizată, a oricărui cetățean aflat în pubertate/adolescență, în fața cerințelor impuse de tiparele inebranabile ale vieții, respectiv: spre ce se îndreaptă, ce trebuie să facă, ce trebuie să aibă sau să îndeplinească (sau să „bifeze”, în timp ce dă o fugă prin viață), respectiv: familie, copii, casă, mașină, concedii sau orice se cere de la el/ea în funcție de standardele nației din care face parte (așteptări ce pot fi specific-zonale, de multe ori însă de factură națională, rasială, religioasă etc.). Ceea ce i se spune adolescentului și ceea ce el/ea vede și înțelege din viața adultă spre care se îndreaptă inexorabil, este un anume tipar sau model dinainte stabilit, puternic cimentat în mentalul filogenetic

intergenerațional, cules de pe ogoarele fertile și mănoase ale subconștientului colectiv (concept dezvoltat în lucrarea „*Despre noi*”, 2018, spre care trimit în bibliografie). Rezultatul acestei unilaterale cimentări este o idee de-a gata, exprimată prin formula stereotipă: „Asta e viața! Alta nu vei găsi!”. Consecința logic-incontornabilă a acestei rațiuni părelnice și de pripită generalizare, este doar una singură: „N-ai decât să te conformezi (și tu, evident) în fața evidenței și inexorabilului!”.

Ambele resemnări sunt, odată ce le privim din exterior, fără scăpare (decât cu foarte rarissime excepții) pentru că sunt lipsite de alternative. La formula „Asta e viața!” sau la mai concisa „Asta e!” nu avem opțiuni, căci ele au, dintru început, un îndubitabil caracter apodictic ce fixează și îngheață onticul într-o matcă riguroasă; singura „opțiune” îngăduită este supunerea ascultătoare și cuminte (dar nu *cu* minte) în fața inevitabilului, fortuitului și aporeticului. Faptul că niște adulți n-au ce face cu vorbele pe care le aruncă la întâmplare pentru a petici caricatura conversațională de care sunt capabili, poate fi trecut la categoria „mai treacă-meargă”, dar folosirea paideutică a formulei resemnării vizavi de adolescenți și tineri este nu numai regretabilă, ci un atac fățiș la adresa dezvoltării potențialului uman ce se vede mutilat până la irecognoscibil de constrângerea și reducerea la absurdul implicit al formulelor de-a gata. Desigur că vorbim aici și de responsabilitatea autoasumată a adulților „mai coți” în ce privește spiritele tinere, de multe ori rebele pentru că n-au trecut încă prin „școala vieții”, spirite ce trebuie readuse (și ele) între rânduri pentru defilarea previzibilă a vieții așa cum se așteaptă toată lumea și așa cum se face de când lumea. Se naște astfel, în urma acestui proces paideutic generos,

niciodată dezinteresat, dar plin de falsă bunăvoință, conivența unei coterii conjecturale plină de absconse complezențe.

Stereotipurile în discuție, predicate *ex cathedra* (din școala vieții), fixează tiparele sociale ale stadiului adult astfel încât tineretul să știe ce este viața, „cum trebuie să trăiești” sau, mai popular: „cu ce se mănâncă viața” – pentru a rămâne doar pe palierul digestiv, gastro-intestinal al evoluției. Nimeni nu îi spune tânărului că există alternative, că el/ea ar putea avea opțiuni situate în afara sau dincolo de tiparele în vigoare spuse cu atâta sârg didactic și explicate cu incontestabilă vână pedagogică. Deși în mod simplist s-ar putea ridica întrebarea „de ce nu se vorbește de opțiuni?”, răspunsul la atare interogație este la fel de simplu ca însăși întrebarea. Toți cei care vorbesc „filosofic” despre „asta e viața!” nu pot ieși din paradigma pe care o predică, ei nu cunosc alternative, ei nu gândesc despre acest subiect, ei doar acceptă ceva spus de generații, ei doar cred și nu cercetează, nu se întreabă și nu își bat capul cu ceea ce a devenit o evidență unanim acceptată. Adultul zelos și pus pe prozelitism simte ca fiind una din îndatoririle majore ale vieții sale, predarea ștafetei înțelepciunii de cartier condimentată eventual cu exemple „rupte din viață”, din romanul nescris al propriei existențe. Atare adult este mai tot timpul în situația celui care, atunci când merge în străinătate (unde, printre altele, este și o altă bucătărie) și este vorba de mâncare, își comandă aceiași cartofii prăjiți și șnițelul arhicunoscut cu care e obișnuit de la mama de acasă.

Deși în fața fiecărui adolescent sau tânăr se așterne un teritoriu virgin și plin de imprevizibil, numai bun de explorat la modul aventurierului, adulții din jurul lui îi barează accesul la aventura vieții, cu zidul impenetrabil al exemplului personal standardizat, exprimat prin fărâme pseudo-filosofice despre ce-i

viața și cum trebuie ea trăită. Cum să mai vrei altceva, dacă persoane cu autoritate – adulți sadea, trecuți prin viață, oameni cu experiență, greutate și autoritate – spun cam același lucru (parcă s-ar fi vorbit între ele)? Cum să mai încerci să ieși din cercul strâmt al ziselor de dugheană sau al stereotipurilor de colț de bloc dacă nu vezi pe nimeni să o facă? Cum să mai îndrăznești să explorezi tărâmurii necunoscute dacă nu ai nici o hartă, nici un ghid sau o călăuză și nu găsești pe nimeni să îți dea o busolă? Doar nu o să îți dai cu capul în zidul evidenței – mai solid și mai lung decât faimosul Zid Chinezesc. Orice formulă, oricât de nebunească sau lipsită de sens ar fi ea, poate fi reificată prin repetare și insistență (acest lucru s-a văzut foarte bine cu lozincile comuniste sau cu orice alte slogane provenite din regimuri totalitare, a căror culoare politică este, în discuția de față, irelevantă). Cu alte cuvinte, dacă se spune insistent și repetat că „asta e viața!”, cu subtextul apăsător: „doar asta e viața” și, prin peremptoriul acestei afirmații, se exclude însăși condiția posibilității vreunei alternative, atunci se elimină din start orice gândire „laterală” sau situată „în afara cutiei”, pentru că, pur și simplu, nu există altceva decât cutia plină cu stereotipuri și idei gata mestecate de generații. Din punct de vedere psihologic, se realizează în felul acesta o modelare a minții și a gândirii, un fel de „spălare a creierului” împiedicat într-una din funcțiile sale cele mai prețioase: de explorare a alternativelor. Inspirația, creativitatea, gândirea laterală sau intuiția trebuie, din atare perspectivă, reduse până la insignifianță, niște „copilării” nedemne de un adult aflat în plină ascensiune în *rat race*-ul corporatismului.



Adolescența este o mare deschidere, uluitoare și neliniștitoare în același timp – posibil singura descuiere sau desfacere a destinului ce invită la o privire de ansamblu a peisajului și posibilităților umanului (posibile pentru mulți, probabile pentru puțini, realizabile pentru câțiva). Ființa tânărului care începe să priceapă cum stau lucrurile în lumea cea mare, se află foarte repede în fața unui impas, căci nu se găsește mai nimeni să-l îndrume sau să-i deschidă ochii asupra realităților mai subtile ale existenței și destinului posibil al antropologicului. Cine să îi spună sau cine să îi arate, prin modelul vieții proprii, că pentru a accede la un adult aflat pe o traiectorie a maturizării continuată de-a lungul vieții, trebuie să dea ceva în schimb? Cine să îi arate că pentru acest magnific cadou pe care viața așteaptă să ni-l ofere, avem de făcut un mare sacrificiu? Asemenea eroului din basme care pleacă de acasă ori a alchimistului ce știa că bătrânul rege al obiceiurilor și tradițiilor trebuie să moară, la fel și adolescentul ce se vrea înscris pe traiectoria noetică, trebuie să lase în urmă atașamentele față de tot ce populează credințele, expectanțele și concepțiile de viață uzuale. Cel care nu este dispus să facă atare sacrificiu, prin actul purificator al debarasării de cele tradiționale venite din moși strămoși, ca și de cele educativ-pedagogice de nuanță irecuzabil paideutică venite de la toți cei care nu ne vor decât binele, se îndreaptă inexorabil spre resemnarea majorității adulților al căror maxim nivel filosofic se aude în adâncă reflecție exprimată prin: „asta-i viața, n-ai ce-i face”, spusă apăsător și cu cel mai serios ton posibil.

Dacă poziția de viață a adultului obișnuit, resemnat vizavi de o bornare limitativă și înghețat în proiectul propriei vieți (dictată din afară sau de alții), este deschisă și la îndemâna tuturor, fieful adultului aflat pe spirala maturizării este doar a celor puțini, dispuși

să își dea obolul. E vorba mai întotdeauna de cei care văd dincolo de cortină sau cărora, dintru început, le repugnă formula consacrată a filosofilor de terasă sau de dugheană – „asta-i viața, ...” –, care nu se pot împăca cu gândul că *doar* asta-i viața și că omul nu poate și nu trebuie să aspire spre mai mult decât universalele: familie, copii, casă, mașină, slujbă și concedii turnate în forme fixe standardizate. Întrebarea, în cazul celor deschiși la interogații, este: oare chiar nu e nimic, în afară de cele material-palpabile, dincolo de cele concrete pe care toată lumea le are, le propovăduiește și le crede ca fiind *nec plus ultra*-ul vieții? Unde sunt, în acest caz, intervențiile spiritului pe care orice adolescent sensibil și aflat pe latura introvertă (de factură măcar ușor psihotică, măcar cât să întrevadă sau să intuiască câte ceva dincolo de cele spuse, afișate și susținute de orice adult sadea „cu scaun la cap”, dar total lipsit de imaginație), le simte și le așteaptă? Nu că cele lumești ar trebui evitate cu totul sau aruncate peste bord și eliminate, căci, așa cum zice și în Evanghelie, suntem datori să îi dăm Cezarului ce-i al lui, dar asta nu este și nu poate fi totul. Dincolo de *Cezarii* lumii acesteia, sunt entități mai mari care își cer și ele obolul nostru. Concentrarea excesivă și unilaterală pe *Cezarii* lumii și pe lumea croită după chipul și asemănarea lor, ne înfige iremediabil și inconvertibil în planul mundan care, precum se știe, acționează gravitațional prin legea atracției universale. Consecința acestei legi universale este aderența mulțimilor la dicteurile ei inbranlabile prin care se creează un curent unanim de opinie exprimat prin arhicunoscuta formulă: „asta e, ...”.

Până la urmă, nu e vorba aici de corectitudinea sau adevărul acestei arhicunoscute formule care, până la un anumit punct, se dovedește a fi bună și eficientă, măcar din punct de vedere paideutic. Ceea ce este cu adevărat problematic vizavi de

resemnarea de tipul: „asta e, n-ai ce-i face”, se dovedește a fi, la o mai profundă analiză, focusarea excesivă a resemnatului pe resemnarea dictată de formulă (ajunsă un fel de profeție ce trebuie să se împlinească). Faptul că resemnarea nu oferă alternative, că ea se prezintă ca închisă asupra ei însăși și că, de aici, nu permite nici o deschidere perspectivală pentru cea mai evoluată ființă a planetei (dacă e să luăm în calcul o zisă universal acceptată de către toți cei care o susțin), este adevărata problemă a resemnării. Este totuși remarcabil faptul că prea puțini dintre cei resemnați ajung cu adevărat la disperare vizavi de ceea ce le oferă lumea actuală în clasică formulă a vieții pe care fiecare adult se simte dator să o predea urmașilor săi (familie, casă, mașină etc.). Faptul, însă, că acestea sunt acceptate necondiționat, într-o înțelegere-pact ce se face peste capul fiecăruia, este nu numai demn de resemnare, ci poate duce, în cazul celor mai sensibili și nonconformiști, până la disperare. În acest sens, disperarea poate fi concepută ca fiind singura alternativă în fața pasivității sau defetismului resemnării, opțiune ce exprimă măcar frustrarea și revolta și poate deschide privirea și înțelegerea spre planul profund al lumii, spre orizonturile nespuse și neanalizate de absorbția practic unanimă în banalul cotidian.